

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Jakub Stauber

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Stranický systém Irské republiky

Jakub Stauber

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Stranický systém Irské republiky

Jakub Stauber

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za odborné rady, podnětné připomínky a vynaložený čas.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Teorie cleavages a její reflexe.....	10
2.1 Stein Rokkan, Seymour M. Lipset.....	11
2.2 Ronald Inglehart.....	13
2.3 Arend Lijphart.....	15
2.4 Interpretace změn ve stranických systémech.....	16
3 Stranický systém Irské republiky.....	19
3.1 Vývoj konfliktních linií v irské společnosti.....	19
3.1.1 Budování státu a sekularizace.....	19
3.1.2 Ekonomická situace a urbanizace.....	23
3.2 Relevantní politické strany.....	28
3.2.1 Fianna Fáil – The Republican Party.....	28
3.2.2 Fine Gael.....	30
3.2.3 Labour Party.....	31
3.2.4 Sinn Féin.....	32
3.2.5 Progressive Democrats.....	33
3.2.6 Ostatní.....	34
3.3 Irský stranický systém z pohledu teorie konfliktních linií.....	35
4 Závěr.....	41
5 Seznam pramenů a literatury.....	44
5.1 Seznam literatury.....	44
5.2 Seznam pramenů.....	48
6 Resumé.....	50

1 Úvod

Cílem práce je analýza stranického systému Irské republiky, který je v rámci západní Evropy považován za poněkud netypický případ. Z tohoto důvodu se jeví jako vhodný pro ověřování teorií používaných při výzkumu stranických systémů. Otázkou však zůstává, jak onu zmiňovanou netypičnost chápat. Jak se již snažil prokázat Peter Mair (1979), když na stranický systém Irské republiky aplikoval Sartoriho typologii stranických systémů, jeho výjimečnost oproti ostatním západoevropským případům nespočívá v nemožnosti jeho klasifikace pomocí kategorií využívaných v komparativní politologii. Proto se v textu zaměřím na jiné aspekty, jež mohou zvolený stranický systém činit odlišným. Především na otázky související s jeho historickým vývojem a konfliktními liniemi přítomnými v irské politice ovlivňující myšlenkové zázemí jednotlivých politických stran. V souvislosti s rozsáhlými modernizačními změnami, kterými irská společnost od vzniku Irské republiky až dodnes prošla, lze předpokládat, že se tyto konfliktní linie v čase proměňovaly. Proto považuji za důležité blíže se zabývat také tím, jak na tyto změny byly schopny reagovat tradiční politické strany, případně zda tyto změny ovlivnily charakter stranického systému jako celku.

Při zpracování textu budu vzhledem k povaze zvoleného tématu vycházet především z anglicky psané literatury zaměřené na výzkum v oblasti teorie stranických systémů, případně studií věnujících se přímo Irsku v rovině politické, historické, kulturní i ekonomické. Konkrétně lze jmenovat například publikaci *West European Party System*, která představuje soubor původních textů zabývajících se výzkumem politických stran a stranických systémů. Základní informace ohledně fungování irského politického systému pak velice dobře shrnuje aktualizovaný sborník *Politics in the Republic of Ireland* a také řada knih *How Ireland Voted* přinášející podrobnou analýzu volebního procesu v Irsku. Práce zabývající se daným tématem vznikají i v českém prostředí, patrně nejobsáhleji se mu věnuje Ivo Šlosarčík, který publikoval knihu *Politický systém Irska*. Nepředpokládám širší využití ideologicky zbarvené literatury vyjma případů, kdy budu jejím využitím dokumentovat určité aspekty ovlivňující míru konfliktního potenciálu ve společnosti. Za vhodné považuji též využití internetových zdrojů především s ohledem na relativně snadnou dostupnost primárních zdrojů informací a dat.

Teoretický rámec textu bude představovat koncept konfliktních linií (cleavages), jak jej definovali Stein Rokkan a Seymour M. Lipset, kteří poukazovali na skutečnost, že politické strany v západní Evropě vznikaly v důsledku určitých společenských konfliktů. Sami přitom uvedli čtyři základní konfliktní linie mezi vlastníky a zaměstnanci, církví a státem, městem a venkovem, centrem a periferií. Jejich práci lze dnes již považovat za klasickou, přesto stále může být užitečná při zkoumání raných stádií utváření a konsolidace stranického systému.

Teoretický koncept konfliktních linií byl rozvíjen i dalšími autory. Vzhledem k tomu, že v práci hodlám zohlednit proměny ve vzájemných vztazích mezi irskou společností a charakterem politických stran i stranického systému, zmíním teze Ronalda Ingleharta, jenž na teorii konfliktních linií volně navazuje v rámci svého výzkumu změn hodnotových orientací společnosti. Ty podle jeho názoru mají přesah i do politické sféry, může tak vznikat konflikt mezi materialismem a postmaterialismem. Arend Lijphart pak přichází s kategorií tzv. ideologických dimenzí (*dimensions of ideology*). Ty nepřímou vycházejí z již dříve definovaných konfliktních linií, nicméně zohledňují rozdílnost mezi ideologickými prvky prosazovanými politickými stranami a sociální bází jejich voličů. Pomocí tohoto přístupu je tedy možno pojmenovat jednotlivé sporné otázky zastoupené ve stranické soutěži bez nutnosti spojovat konkrétní politické strany s určitou, jasně vymezenou, skupinou voličů.

Při popisu strukturálních změn uvnitř politických stran a stranického systému se nevyhnu použití některých dalších pojmů a přístupů. Pracovat tedy budu například s konceptem *catch-all party*, který do politologie vnesl Otto Kirchheimer nebo s poznatkami Petera Maira, jenž se také změnami ve stranických systémech dlouhodobě a systematicky zabýval.

Jádro textu bude tvořit popis zvoleného případu, kde se zaměřím na historické okolnosti vzniku politického stranictví v Irské republice a jeho další vývoj včetně identifikování relevantních politických stran. Ačkoliv bylo republikánské zřízení v Irsku *de iure* ustaveno až po druhé světové válce, je třeba, podle mého názoru, vymezit zkoumaný případ v širším časovém rozsahu. Důvodem je fakt, že samotnému vzniku Irské republiky předcházela proces formování vztahů vůči Velké Británii a jejich postupného rozvolňování. Souběžně s tím pak vznikaly i politické strany a konfliktní linie v mnoha

ohledech charakterizující irskou politickou soutěž až dodnes. Za určitý výchozí bod pro analýzu tedy zvolím události související s podpisem Anglo-irské dohody z 5. prosince 1921 (Šlosarčík 2007 :29).

Na základě těchto zjištění pak budu aplikovat výše popsané teoretické koncepty, zejména pak s důrazem na pojmenování specifik daného systému oproti obecným tendencím, které jsou podle těchto teorií pro západoevropské stranické systémy charakteristické. Předpokládaným výstupem z práce by tak měla být analýza irského stranického systému, která dokáže zohlednit různé aspekty jeho vývoje a změny v čase. Dále pak kritické zhodnocení možnosti aplikace jednotlivých teorií, zvláště s ohledem na jejich aktuálnost a průkaznost. V závěru také považuji za nutné zaujmout stanovisko k otázce již mnohokrát zmíněné unikátnosti irského stranického systému.

2 Teorie cleavages a její reflexe

Základním teoretickým východiskem práce je koncept konfliktních linií, neboli cleavages. Ačkoliv se pojem konfliktní linie objevuje v mnoha publikacích zabývajících se politickými stranami a stranickými systémy, často je tento pojem používán v různém smyslu, a tedy na jeho obsahu nepanuje shoda. Jak jsem již naznačil v úvodu, blíže popíši tři konkrétní pohledy na tuto problematiku, které mohou být podle mého názoru vhodné pro analýzu stranického systému Irské republiky. Jako zdůvodnění tohoto výběru uvedu krátké shrnutí vědecké diskuze o povaze konfliktních linií.

Jak uvádí Andrea Römmele (1999), dnes již klasické pojetí konfliktních linií, jak je chápou Rokkan a Lipset, tvoří pevný základ pro další vědeckou diskuzi na toto téma, proto i já ve své práci uvedu některá jejich základní východiska. Dále pak je podle ní možno v této diskuzi identifikovat dvě rozdílné kategorie přístupů podle toho, zda kladou větší důraz na *sociální* nebo *politické konfliktní linie*¹ (Römmele 1999: 4). Definice zohledňující především sociální aspekty se zaměřují na výzkum sociální stratifikace společnosti, vytváření kolektivních identit a vyjádření určité konfliktní linie formou politické organizace. Autorka sem vedle Rokkana a Lipseta řadí například Maira, Gallagera a Lavera (Römmele 1999: 5). Další autoři se pak orientují spíše na politické aspekty konfliktních linií, tedy na ustálené vzorce voličského chování. Podle nich jsou konflikty vyjádřeny tím, že určité skupiny častěji volí určité politické strany, tyto skupiny však nemusí mít třídní charakter. Tito autoři naopak argumentují tím, že sociální báze konfliktů postupně oslabuje a že je nahrazována soupeřením na základě rozdílné ideologie nebo na hodnotových rozdílech. K tomuto směru Römmele řadí například Ingleharta (Römmele 1999: 7).

Vedle toho se samozřejmě někteří autoři staví ke konceptu vzniku politických stran jako důsledku konfliktních linií ve společnosti kriticky nebo přinejmenším skepticky. Přehled kritických argumentů uvádějí například Fiala a Strmiska (1998: 57–60). Teorii je vyčítána přílišná schematičnost, která neumožňuje v dostatečné míře zohlednit všechna specifika vzniku jednotlivých politických stran a stranických systémů. Zároveň zpochybňují obecnou platnost tohoto teoretického přístupu a nedoporučují jeho dogmatickou aplikaci. Naopak se přiklání k názoru, že chybí univerzální rámec, pomocí něhož by bylo možno vznik politických stran obecně vysvětlit. Při hledání

---

1 Social cleavages; Political cleavages

podstaty vzniku politických stran je podle nich třeba různé přístupy kombinovat a systematicky je ověřovat na základě historického výzkumu. Jako vlivné autory, kteří s konceptem konfliktních linií, v původním slova smyslu, pracují jen omezeně, jmenují Giovanni Sartoriho a Klause von Beymeho.

Sartori především varuje před tím, co popisuje jako „sociologickou redukci politiky”² (Sartori 2009: 177). Kritizuje tedy například Lipsetovu (1960) práci *Political Man*, kde jsou politické strany primárně vykreslovány jako politické organizace hájící třídní zájmy. Sartori naopak uvádí, že politické strany s výraznou třídní podporou mají tendenci snižovat politické požadavky hájící zájmy jejich tradičních voličů, jelikož jejich voličská podpora je poměrně stabilní a z toho důvodu spíše usilují o nerozhodnuté voliče. Tento jev pak podle autora funguje i opačně, tedy strany silně apelující na konkrétní třídu často podporu této třídy postrádají (Sartori 2009: 152).

Kritice je podrobován také Inglehartův přístup a jeho předpoklad růstu významu nových politických stran a hnutí představujících novou konfliktní linii. Kritika se opírá především o jistou nadhodnocenost vlivu zmiňovaných aspektů na změny v politických systémech, která se u něj objevuje. Jejich důsledky se totiž postupem času ukázaly jako značně omezené (Kopeček 2005: 24; Lijphart 2009: 40–41; Mair 1998: 86–87).

V úvodních tezích naznačuji, že irská společnost prodělala rozsáhlé modernizační změny, proto se předběžně jeví jako přínosnější orientovat se na teorie založené spíše na politickém chápání konfliktních linií. Ty, jak předpokládám, budou pro interpretaci těchto společenských změn vhodnější.

2.1 Stein Rokkan, Seymour M. Lipset

Stein Rokkan a Martin Lipset v šedesátých letech dvacátého století publikovali svoji teorii s cílem navrhnout určitý analytický rámec, který by dokázal přesněji vysvětlit vznik a vývoj politických stran v západní Evropě. Vycházeli přitom z předpokladu, že v každé společnosti jsou přítomny různé společenské skupiny, v důsledku čehož se v dané společnosti objevují sporná témata, k nimž se zmíněné skupiny staví odlišně. Tato situace má pak podle autorů zásadní vliv na podobu stranického systému. Jejich koncept tedy vychází ze snahy obecně vymezit a pojmenovat konfliktní linie vyskytující se v západních společnostech a dokázat jejich vliv na formování politických stran a stranických systémů. Ve své práci *Political Man: The Social Basis of Politics* Lipset

² Sociological reduction of politics.

například uvádí tezi, že ve vyspělých západních demokraciích jsou společenské konflikty vyjadřovány politickými stranami, které představují de facto „demokratické vyjádření třídního boje“³, a to i v případě stran třídní charakter společnosti popírajících, jelikož z analýz jejich politických požadavků a voličské podpory vyplývá, že i u nich existuje tendence hájit zájmy konkrétní třídy (Lipset 1960: 220).

Podle autorů se zásadní konfliktní linie utvořily v důsledku dvou revolučních změn ovlivňujících charakter západoevropských společností, přičemž politický přesah těchto procesů se projevoval ve dvou dimenzích, v dimenzi teritoriální a v dimenzi funkcionální (Lipset – Rokkan 2009: 95). První jimi zmiňovanou změnou je *národní revoluce*, kde se projeví rozdíly mezi snahou o vytvoření centralizovaného národního státu a úsilím nábožensky, jazykově nebo etnicky definovaných skupin obyvatelstva o zachování jejich autonomie a kulturních odlišností. Jedná se tedy o konfliktní linii mezi centrem a periferií. Jako další důsledek těchto změn pak Rokkan a Lipset uvádějí růst konfliktní linie mezi církví a státem, jelikož se snaha o obecnou centralizaci a standardizaci ze strany národního státu dostávala do rozporu s církví, jejímž zájmem bylo uchovat si svá tradiční privilegia a společenský vliv. Druhou změnou pak byla *průmyslová revoluce*. Zde se projeví rozdílné zájmy tradičních vlastníků půdy spjatých s primárním sektorem ekonomiky a nově vznikající vrstvou podnikatelů orientujících se na průmyslovou výrobu. Vzniká tak konfliktní linie mezi městem a venkovem. Jako poslední uvádějí konfliktní linii mezi zájmy zaměstnavatelů a zaměstnanců (Lipset – Rokkan 2009: 101).

Tabulka 1: Schematické vyjádření typologie konfliktních linií

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	konfliktní linie centrum-periferie	konfliktní linie církev-stát
Průmyslová revoluce	konfliktní linie město-venkov	konfliktní linie vlastníci-pracující

Zdroj: Kopeček 2005, s. 21

Samozřejmě autoři nepředpokládají, že by takto vymezené konfliktní linie byly jediným zdrojem konfliktů napříč všemi západoevropskými společnostmi. Naopak poukazují na jejich možné odlišnosti. Dále také upozorňují, že ačkoliv v jednotlivých systémech

³ Democratic translation of class struggle.

lze konfliktní linie uspořádat podle důležitosti, toto pořadí se může v čase měnit (Lipset – Rokkan 2009: 94). Dále poukazují na fakt, že konfliktní linie nevytvářejí podobu stranického systému samy o sobě. Svou roli v procesu jeho formování hraje mnoho aspektů. Například, zda daný politický systém uznává existenci politické opozice, zda jsou členům opozičních uskupení přiznána politická a občanská práva, jestli tato nová uskupení mohou v politice působit jako samostatný aktér, nebo jsou nuceny uzavírat aliance a koalice, případně zda a jak je v daném politickém systému zohledněna otázka majorizace (Lipset – Rokkan 2009: 114). Rokkan a Lipset tedy nepředkládají obecný model západoevropského stranického systému, ale spíše obecný přístup, jak západoevropské stranické systémy zkoumat.

2.2 Ronald Inglehart

Od šedesátých let dvacátého století se v politice začala prosazovat nová témata související například s environmetalismem, feminismem nebo s právy homosexuálů. V této době pak vznikala nová politická hnutí a v návaznosti na ně i nové politické strany. Postupně i ve společenských vědách vznikla potřeba se těmito procesy blíže zabývat. Vzhledem k tomu, že v textu vycházím z teorie konfliktních linií, je vhodné seznámit se s argumentací amerického sociologa Ronalda Ingleharta, jenž danou problematiku podrobně zkoumal, přičemž se v zásadě snažil teorii konfliktních linií přizpůsobit výše zmíněným proměnám politického prostředí. Své závěry Inglehart většinou odvozuje od rozsáhlých sociologických výzkumů zabývajících se hodnotovým zaměřením populace.

Hlavní Inglehartovou tezí je, že společnost prochází hlubokou proměnou hodnot směrem od takřka bezvýhradného důrazu na ekonomický růst směrem k tématům bezprostředně souvisejícím s kvalitou lidského života ve smyslu ochrany životního prostředí, ochrany práv menšin atp. Tyto hodnoty autor označuje jako *postmoderní* (Inglehart 1997: 237). Vedle rostoucí úrovně vzdělání a rozvoje prostředků masové komunikace autor zmiňuje dva významné fenomény mající zásadní vliv na jím popisované změny hodnot. Prvním je „[b]ezprecedentní prosperita prožitá západními národy během dekád následujících po 2. světové válce⁴“, tím druhým pak dlouhodobá „[a]bsence totální války⁵“ (Inglehart 2009b: 248).

4 The unprecedented prosperity experienced by Western nations during the decades following World War II.

5 The absence of total war.

Důsledkem těchto procesů je podle Ingleharta růst významu nových témat v politické soutěži. Na druhou stranu je podle autora stále třeba brát v úvahu ekonomické konflikty, které sice jako takové nezmizely, ale jejich dříve dominantní role se postupně snižuje (Inglehart 1997: 237). Spolu s tím se také mění úloha tradiční konfliktní linie mezi levicí a pravicí, která byla podle něj po většinu dvacátého století zcela určující, přičemž levice měla svoji voličskou základnu především v řadách dělníků, pravice se orientovala na voličstvo ze středních a vyšších vrstev a ústřední politickou otázkou bylo vlastnictví výrobních prostředků (Inglehart 1997: 240). Od šedesátých let dvacátého století však dochází k obratu, kdy se zastánci postmateriálních hodnot začínají objevovat ve veřejném životě. Nejprve například v rámci protestních hnutí studentů, která se snažila na nová témata upozornit a zároveň se vymezovala proti dosavadnímu fungování systému a jeho představitelům. Tato strategie se však postupně měnila a dřívější členové protestních hnutí spíše vstupovali do etablovaných politických stran, případně zakládali politické strany zcela nové, a tedy usilovali o získání politických funkcí (Inglehart 1997: 240).

Dále pak navazuje na Rokkana a Lipseta, když tvrdí, že na základě výše popsaných procesů, vycházejících z konfliktu mezi materialisty a postmaterialisty, vzniká nová konfliktní linie mezi „postmoderními a fundamentalistickými pohledy na svět“⁶ (Inglehart 1997: 265). Vzniká totiž situace, kdy ročníky narozené po 2. světové válce, kladoucí důraz na postmateriální témata a původně pocházející z vyšších příjmových skupin, tíhnou spíše ke společenské změně, potažmo k levicovým stranám, zatímco u níže příjmových skupin voličů může tento posun vyvolávat reakci v podobě příklonu k politickým stranám pravice nebo krajní pravice, které ve větší míře kladou důraz na původní materialistická témata, jakými jsou například ekonomický růst nebo vojenská bezpečnost (Inglehart 1997: 254; Inglehart 2009a: 274). Oproti původnímu teoretickému konceptu však Inglehart poukazuje na klesající tendenci hlasování na základě sociální příslušnosti⁷, klade také menší důraz na historický vývoj a nepředpokládá tak vysokou míru stratifikace společnosti (Inglehart 1997: 254–256; Kopeček 2005: 24).

---

6 Postmodern and Fundamentalist worldviews.

7 Social class voting.

2.3 Arend Lijphart

Nizozemský politolog Arend Lijphart navazuje na původní koncept konfliktních linií jen velice omezeně. Na druhou stranu však jeho přístup podle mého názoru vhodně reaguje na změny ve vztazích mezi politickými stranami na jedné straně a jejich voliči na straně druhé. Zároveň však stále pracuje s některými již dříve vymezenými teoretickými kategoriemi, jejichž význam nově interpretuje. Původní konfliktní linie chápe jako takzvané *ideologické dimenze*, které jsou více spojené se samotnou činností a politikou politických stran než přímo s konkrétní stratifikací společnosti. Podle něj „[i]deologie a programy musí být odlišeny od charakteristik těch voličů, jež strany reprezentují“^{8c} (Lijphart 1981: 28). Toto tvrzení obhajuje popisem situace, kdy například fakt, že je určitá politická strana silně podporována katolíky, nemusí za všech okolností znamenat, že se jedná o stranu katolickou, a stejně tak, že náboženství nemusí být v rámci daného stranického systému klíčovým tématem (Lijphart 1981: 28).

Lijphart (1981: 28–29) definuje sedm ideologických dimenzí: 1. socioekonomickou, 2. náboženskou, 3. kulturně-etnickou, 4. urbánně-rurální, 5. dimenzi podpory režimu, 6. dimenzi zahraniční politiky a 7. postmaterialismus. Autor navíc naznačuje, že uvedené pořadí jednotlivých typů víceméně odráží důležitost nebo četnost výskytu jednotlivých ideologických dimenzí. Socioekonomická dimenze se z jeho pohledu jeví stále jako nejdůležitější, její výskyt pak shledává ve všech analyzovaných státech⁹. Konflikty ohledně rozdělení příjmů a nastavení ekonomických politik si, třebaže v méně intenzivní podobě, zachovávají značný vliv na utváření vládní politiky. Existují také zřetelné rozdíly mezi pravicově a levicově orientovanými vládami, zejména pak v oblasti podpory veřejného sektoru ekonomiky, míry státních výdajů na vzdělání nebo zdravotní péči a podobně (Lijphart 1981: 32–33).

První čtyři ideologické dimenze odkazují víceméně k již dříve popsaným konfliktním liniím podle Rokkana a Lipseta. Dimenze podpory režimu zohledňuje, zda jsou ve stranickém systému přítomny relevantní politické strany požadující ukončení a nahrazení demokratického režimu, případně požadují hluboké zásahy do nastavení

8 Ideologies and programmes must be distinguished from the characteristics of the voters that parties represent.

9 Lijphartova analýza ideologických dimenzí ve stranických systémech v sedmdesátých letech dvacátého století zahrnuje Rakousko, Belgie, Dánsko, Finsko, Francii, Německou spolkovou republiku, Řecko, Irsko, Itálii, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Španělsko. Švédsko, Švýcarsko a Velkou Británii (Lijphart 1981: 30).

politického systému. Zdrojem pro definování této ideologické dimenze byla pro Lijpharta jedna ze čtyř základních *dimenzí štěpení*¹⁰, jak je definoval Giovanni Sartori, konkrétně dimenze *autoritativně-demokratická* (Lijphart 1981: 29). Dimenze zahraniční politiky v sobě odráží postoj politických stran v systému k důležitým otázkám zahraniční politiky. Lijphart uvádí jako příklady otázku změny pro-sovětské, případně pro-čínské orientace komunistických stran v západní Evropě nebo rozdílné postoje politických stran k evropské integraci. Zvláštním případem je pak podle něj situace v Irsku, kde dvě nejvýznamnější politické strany de facto odrážejí symbolické rozdělení prosmluvní a protismluvní opozice, která má kořeny v roce 1921 (Lijphart 1981: 38–39). Postmaterialistická dimenze přímo vychází z tezí Ronalda Ingleharta, jak již byly popsány výše. Nicméně Lijphart se přiklání k názoru, že dosah této dimenze je značně omezený. Poukazuje na relativně malý výskyt této dimenze ve zkoumaných zemích a hlavně na omezenou velikost elektorátu podporující politické strany s čistě postmaterialistickým zaměřením (Lijphart 1981: 40–42).

2.4 Interpretace změn ve stranických systémech

V předcházejících kapitolách jsem se zabýval teoriemi vysvětlujícími vztah mezi rozvrstvením společnosti a podobou stranických systémů. To samotné by však, jak se domnívám, k analýze stranického systému a prověření hypotéz stanovených v úvodu nestačilo. Podoba konkrétního stranického systému není totiž závislá pouze na určité stratifikaci společnosti, ale je utvářena množstvím dalších faktorů. Ukazuje se, že vedle změn společenských, je třeba se zaměřit také na změny probíhající uvnitř politických stran jako takových i v mechanismu stranických systémů. Proto zde v krátkosti uvedu ještě několik poznámek k soudobým přístupům k výzkumu stranických systémů. Cílem je zde upozornit na další relevantní proměnné, které by v práci neměly být zcela opomenuty, ačkoliv nejsou jejím primárním předmětem zájmu.

Změny v organizační struktuře politických stran podrobně popisuje Otto Kirchheimer, když se pokouší definovat nový ideální typ politické strany. Již dříve Maurice Duverger rozlišil dva typy stran. Strany kádrů vznikající parlamentním způsobem jako frakce členů parlamentu se společnými zájmy a masové strany vznikající ze širších sociálních hnutí v důsledku rozšiřování volebního práva. Podle Kirchheimera se po 2. světové

---

¹⁰ Čtyřmi základními dimenzemi štěpení jsou podle Sartoriho dimenze pravo-levá, sekulárně-denominální, autoritativně-demokratická a integračně-etnická (Sartori 2005: 300).

válce objevuje nový typ tzv. *catch-all party*. Tyto strany se podle něj ve větší míře orientují na to, jak maximalizovat své volební zisky a zvýšit svoji efektivitu při oslovování nových voličů (Kirchheimer 2009: 52). Jako definiční znaky *catch-all party* Kirchheimer uvádí: a) omezení ideologické zátěže, b) posilování role stranického vedení, c) zmenšování důležitosti individuálního členství v politické straně, d) omezení hájení třídních zájmů na úkor rozšiřování svého voličského potenciálu a e) zajištění přístupu k zájmovým skupinám za účelem zisku financí a volební podpory (Kirchheimer 2009: 58–59). Zatímco tradiční masové strany utvářely jisté pojítka mezi občanskou společností a státem, model *catch-all party* přinesl oslabení návaznosti politických stran na občanskou společnost v tom smyslu, že i když tyto politické strany stále prezentují zájmy občanů, postupně roste jejich význam při obhajobě jednotlivých státních politik směrem k veřejnosti (Mair 1998: 100–103).

Rozšiřující pohled na změny v politických stranách a stranických systémech přináší Peter Mair (1998). Zaměřuje se na otázky související s tím, do jaké míry jsou tyto často popisované změny ve stranických systémech reálným fenoménem, a poskytuje náměty jak je blíže zkoumat a interpretovat. Poměrně skepticky se staví například k růstu významu nových politických stran na úkor tradičních. Na základě analýz volebních výsledků dochází k názoru, že postavení tradičních politických stran zůstává stále poměrně silné a obecně existuje spíše tendence ke kontinuitě (Mair 1998: 85). Důvodem může podle něj být to, že tradiční strany dokáží měnit svoji identitu v závislosti na společenských změnách, což vnímá jako rozpor mezi tím „*čím strany jsou a co strany dělají*“ (Mair 1998: 20). V návaznosti na to také rozporuje argument, podle něhož lze stabilitu, případně nestabilitu, stranického systému posuzovat na základě volebních výsledků. Vzhledem k uvedenému rozporu může docházet k situacím, kdy jednotliví aktéři v systému úspěšně mění svoji identitu v průběhu času za účelem zachování voličské podpory. Tato podpora může být tedy na jednu stranu relativně stabilní, na druhou stranu nastavení vztahů v rámci systému se může zásadně změnit (Mair 1998: 70–73).

Na úrovni transformace celých stranických systémů uvádí možná úskalí, která jsou často opomíjena. Patrně tím nejzávažnějším je vykládání vstupu nových relevantních stran do stranického systému jako jeho změny. Autor poukazuje na to, že je potřeba mít na paměti, že stranický systém není pouze sumou jednotlivých aktérů, ale zahrnuje

---

11 What parties are and what parties do.

i vztahy mezi nimi. Potom jako transformaci stranického systému lze označit jedine situaci, kdy stranický systém přejde z jednoho typu na jiný (Mair 1998: 51–52). Analýza ostatních proměnných, jakými jsou například změny voličského chování, změny v ideologické rovině nebo rovině organizační, může být pro výzkum stranických systémů vhodná za předpokladu, že vede ve stranickém systému k vysvětlení transformace vztahů, které jsou pro něj určující (Mair 1998: 75).

3 Stranický systém Irské republiky

3.1 Vývoj konfliktních linií v irské společnosti

V této kapitole se zaměřím na popis irské společnosti. Jako základní rámec použiji postup navržený Rokkanem a Lipsetem, tedy poukážu na okolnosti související s procesem formování irské státnosti a na vztah mezi církví a státem na jedné straně, na straně druhé pak na otázky spjaté s vývojem irské ekonomiky, s čímž dále souvisí analýza vztahů mezi městem a venkovem. Zároveň také zmíním některé prvky politické kultury charakteristické pro daný politický systém. Cílem je zde identifikovat jednotlivé konfliktní linie existující v rámci společnosti. Tyto poznatky pak využiji v dalších částech textu, kdy budu podrobněji zkoumat jejich faktický vliv na podobu stranického systému.

3.1.1 Budování státu a sekularizace

Klíčovým tématem, jež musí být zohledněno, je především proces budování samostatného irského státu a irský nacionalismus. Ačkoliv formálně nebylo republikánské zřízení přijato až do roku 1949, otázka irské samostatnosti představuje dlouhodobý a velice komplexní problém, který je v některých ohledech aktuální až do současnosti. Hned na počátku dvacátého století došlo v Irsku ke dvěma násilným konfliktům, válce za nezávislost a občanské válce. Válka za nezávislost měla své kořeny v situaci vzniklé po potlačení povstání organizovaném Irským republikánským bratrstvem v Dublinu o Velikonocích 1916. I když bylo toto povstání špatně připraveno a nemělo ani větší podporu veřejného mínění, jeho účastníci byli zasaženi represemi ze strany britské správy. To postupně vyvolalo odpor irské společnosti a následný růst podpory politické strany *Sinn Féin* zastávající silně proti-britské postoje (Šlosarčík 2007: 26–27).

Tento vývoj se pak projevil volebním vítězstvím *Sinn Féin* ve volbách do britského parlamentu v roce 1918 v podobě zisku 73 „irských“ křesel ze 105. Zástupci *Sinn Féin* však odmítli v parlamentu zasednout a v lednu 1919 vyhlásili vlastní autonomní shromáždění pod názvem *Dáil Éireann* (Coakley 2010c: 16). Vzhledem k tomu, že se této iniciativy neúčastnili poslanci loajální Velké Británii, na prvním zasedání *Dáilu* bylo přítomno pouze 27 zástupců zvolených za stranu *Sinn Féin*, přičemž zbylých 34 poslanců zůstávalo v této době stále uvězněno (Cronin 2001: 199). V tentýž den pak

došlo k ozbrojené akci Irské republikánské armády (IRA), která vedla k zastřelení dvou příslušníků policejních složek *Royal Irish Constabulary* (RIC) zajišťujících přepravu výbušnin. Tato epizoda je označována jako symbolický počátek irské války za nezávislost, při níž sice jen zřídka docházelo k otevřeným střetům, o to více se však uplatnily metody guerillového vedení boje (Cronin 2001: 200; Laffan 1999: 266).

Násilí dále eskalovalo až do roku 1921, kdy nejprve *Sinn Féin* získala ve volbách do parlamentu bez účasti protikandidátů všechna křesla. V červenci téhož roku došlo k vyhlášení příměří a byla zahájena jednání o budoucím nastavení vztahů mezi Irskem a Velkou Británií. Jako výstup z těchto jednání vznikla Anglo-irská smlouva obsahující kompromisní řešení (Šlosarčík 2007: 29). Smlouva se v první řadě nevztahovala na celé území irského ostrova, de facto tak potvrdila existenci Severního Irska. Přesnou hranici podle ní měla stanovit mezivládní hraniční komise. Smlouva dále nezahrnovala přiznání plné nezávislosti zbytku ostrova, ale garantovala Irsku pouze statut dominia, což v sobě zahrnovalo členství v Commonwealth a uznání britského panovníka jako formální hlavy státu. Členové parlamentu byli také povinni skládat panovníkovi slib věrnosti. Suverenita nového státu byla dále omezena nutností zachovat britské námořní základny v klíčových mořských přístavech (Coakley 2010c: 18).

Dáil smlouvu většinou 64 hlasů oproti 57 ratifikoval 7. ledna 1922 (Cronin 2001: 204). Jak je ale z výsledku hlasování patrné, již zde se objevil počátek rozkolu vedoucího k občanské válce. Jako první byla štěpením zasažena *Sinn Féin*. Jedním z nejvýraznějších odpůrců smlouvy se stal Éamon de Valera, který v době podpisu smlouvy zastával funkci předsedy vlády. Jeho hlavním argumentem bylo, že přijetí smlouvy v té podobě, v jaké byla podepsána, v principu odporuje cílům deklarovaným v průběhu boje za nezávislost a představuje pouze přijetí koloniálního statutu země (Coakley 2010c: 18; Keogh 2005: 2). Na druhou stranu de Valera nebyl zastáncem nekompromisního politického stylu, kritizoval spíše fakt, že návrh smlouvy nebyl před jejím podpisem, vzhledem k míře ústupků v ní obsažených, dostatečně projednán a on sám neměl možnost do její podoby zasáhnout (Laffan 1999: 353). Do čela zastánců smlouvy se postavil Michael Collins, který stál v čele irské delegace vyjednávací podmínky smlouvy, a Arthur Griffith, jenž nahradil de Valera na postu předsedy vlády po jeho rezignaci v důsledku ratifikace smlouvy *Dáilem*. Ani Collins však nechápal stav zakotvený ve smlouvě jako konečný. Jeho postoj lze spíše charakterizovat tak,

že smlouva je sama o sobě instrumentem, který přináší „svobodu k dosažení svobody“^{12c} (Coakley 2010c: 19). Důsledkem těchto sporů bylo vnitřní štěpení *Sinn Féin* na prosmluvní a protismluvní křídlo. Stejně tak štěpení zasáhlo i IRA, kde mezi hlavní oponenty smlouvy patřili Rory O'Connor a Liam Mellows, kteří v zájmu dosažení svých cílů obhajovali použití násilných prostředků (Keogh 2005: 4–5).

Za počátek občanské války je považován útok prosmluvních jednotek na dublinský komplex soudních budov Four Courts, kde se nacházela opevněná základna protismluvních jednotek, zahájený v červnu 1922. I přes počáteční úspěchy protismluvní strany konflikt občanská válka skončila ve prospěch zastánců nového režimu, na jehož stranu se přiklonila i, v Irsku velmi respektovaná, katolická církev. I když občanská válka trvala poměrně krátce, její průběh rozdělil irskou společnost po mnoho dalších let. Vedle toho, že na obou stranách docházelo ke krutostem, opět bylo proti poražené straně použito represí zahrnujících internaci bez řádného soudního procesu i popravy (Laffen 1999: 205; Šlosarčík 2007: 30).

Pro další vývoj státu byl pak důležitý rok 1927, kdy politická strana Fianna Fáil, která vznikla rozdělením *Sinn Féin*, pod vedením Eamona de Valery upustila od neúčasti svých zástupců v *Dáilu*, a tím se postavila de facto do role legální protismluvní opozice a v průběhu třicátých let dokázala výrazně posílit své postavení (Coakley 2010c: 21–22). V irské společnosti se tak postupně v otázce vztahu k Velké Británii, potažmo Severnímu Irsku, etablovaly tři základní směry. Vedle prosmluvního a protismluvního to byl ještě směr republikánský, v politické rovině představovaný zbývajícími členy *Sinn Féinn* a IRA (Finnegan – McCarron 2000: 202). Důsledky těchto popsanych konfliktů jsou v mnoha ohledech aktuální a jejich vliv na celý politický systém je patrný až do současnosti.

Jako další dimenzi ve vztahu k procesu budování státu lze identifikovat vztah mezi státem a církví. Ten je v irském prostředí poměrně specifický, vzhledem k tradičně silnému postavení a vlivu katolické církve ve společnosti. Jak poukazuje například Stein Rokkan (1999: 327), takřka všichni představitelé národního hnutí v Irsku byli katolického vyznání, a tedy jejich vztah ke katolické církvi byl kladný. Dále rozdělení ostrova na severní a jižní část rozdělilo obyvatelstvo právě na základě konfesní příslušnosti, takže nově založený irský stát byl téměř výhradně katolický. Na druhou stranu tímto není vysvětlena poměrně slabá tendence k sekularizaci společnosti patřící

---

12 Freedom to achieve freedom.

mezi základní konfliktní linie v západoevropských společnostech. Zde pak autor poukazuje na fakt, že se v důsledku dlouhodobé nadvlády Velké Británie nad Irskem katolická církev nikdy nestala majitelem většího množství půdy, a proto nemusela přijmout strategii protireformace. Irská katolická církev byla také tradičně podporována populací žijící na venkově a pracující v zemědělství, její postavení pak bylo o to silnější vzhledem k nízké míře urbanizace.

Církev si své výsadní postavení *de iure* udržela až do počátku sedmdesátých let dvacátého století. Teprve v roce 1972 byl na základě referenda z ústavy odstraněn článek, jímž byla „zvláštní pozice“ katolické církve právně garantována. Do té doby podléhala všechna zásadní politická rozhodnutí konzultaci se zástupci církve. V tomto ohledu byla využívána i cenzura. V Irsku byl praktikován zákaz rozvodů a interrupcí nebo cíleně omezováno využívání antikoncepčních prostředků. Vliv církve ve značné míře zasahoval i do školství a poskytování zdravotní péče, případně sociálního zabezpečení (Šlosarčík 2007: 37).

I když katolická církev ztratila své výsadní postavení ve vztahu ke státu, její silná morální autorita v rámci společenských hodnot byla výraznějším způsobem omezena až v průběhu devadesátých let. Lze tak usuzovat například z výsledků referend o změnách ústavy, jejichž cílem měla být právní úprava v oblasti rodinné politiky, konkrétně pak otázky uzákonění rozvodů a potratů. Dalším zmiňovaným indikátorem může být například návštěvnost kostelů. Ta na základě statistických údajů ze studie Eurobarometr¹³ dosahovala v roce 1974 91 %, razantní pokles byl pak zaznamenán v druhé polovině devadesátých let, přičemž v roce 2006 pouze 46 procent dotázaných uvádělo, že kostel navštěvují aspoň jednou týdně (Coakley 2010b: 46).

Referendum částečně liberalizující postoj k potratům proběhlo v roce 1992 a řešilo tři základní body: 1) možnost provedení potratu za předem stanovených podmínek, 2) právo na poskytnutí informací a 3) právo na vycestování za účelem provedení potratu v zahraničí. Zatímco poslední dva body byly v referendu přijaty, první bod byl odmítnut. Tento výsledek je interpretován tak, že konzervativní odpůrci potratů hlasovali proti návrhu, navíc se proti němu postavili i někteří liberálně smýšlející občané, kterým návrh připadal až příliš restriktivní (Girvin 1996: 604). Referendum

---

13 Od roku 2002 autor vychází z dat studie *European Social Survey*.

navrhující legalizaci rozvodů se konalo v roce 1995, přičemž většina hlasujících se vyslovila pro návrh. Na druhou stranu však tato většina byla velice těsná, jelikož v absolutních číslech činil rozdíl mezi volbou pro a proti návrhu pouze 9114 hlasů¹⁴.

Na proces sekularizace je možno nahlížet ve více rovinách. Po stránce institucionální, tedy jako nahrazování církevních institucí institucemi sekulárními, například v oblasti zdravotní a sociální péče nebo školství, Irsko prošlo poměrně dynamickým vývojem směrem k sekularizaci, stejně tak autorita katolické církve má spíše sestupnou tendenci (Coakley 2010b: 47; Girvin 1996: 614). Na druhou stranu výše uvedená zjištění naznačují, že v etických otázkách je stále značná část veřejnosti ovlivněna náboženským přesvědčením. Z těchto důvodů lze náboženství chápat jako jednu z konfliktních linií v irské společnosti, i když se stále více jedná o „[k]onflikt mezi tradičními a moderními hodnotami...¹⁵“ (Schmitt 2000: 784).

3.1.2 Ekonomická situace a urbanizace

Již v úvodu jsem naznačil, že Irsko prošlo v době od svého vzniku až do současnosti poměrně rozsáhlým ekonomickým rozvojem. Nejvyšší míra hospodářského růstu byla zaznamenána v devadesátých letech dvacátého století, kdy bylo Irsko často, s odkazem na prudce se rozvíjející asijské ekonomiky, označováno jako tzv. keltský tygr. I když se v tomto případě nejednalo o průmyslovou revoluci ve smyslu, v jakém je zmiňována v souvislosti s vyspělými západoevropskými demokraciemi, lze předpokládat, že i tento proces provázely určité společenské změny. Navíc otázky ekonomické prosperity, míry zdanění nebo nastavení systému sociálního zabezpečení jsou pro tvorbu vládních politik v demokratických politických systémech klíčové a často představují dominantní téma pro politickou opozici. Opět tedy budu vycházet ze schématu navrženého Rokkanem a Lipsetem a pokusím se popsat nejdůležitější aspekty irské společnosti související s ekonomickým rozvojem a vztahem mezi městem a venkovem.

Po zisku nezávislosti tvořilo zemědělství základ irské ekonomiky. Primární sektor zaměstnával více než polovinu ekonomicky aktivního obyvatelstva a tvořil téměř jednu třetinu HDP země (Kennedy – Giblin – McHugh 1988: 202). V průběhu dvacátých let

¹⁴ Department of the Environment. Community and Local Government. Referendum Results 1937 – 2011.

(<http://www.environ.ie/en/LocalGovernment/Voting/Referenda/PublicationsDocuments/FileDownload,1894,en.pdf>, 30.1.2012).

¹⁵ The conflict between traditional and modern values...

se výrazná preference zemědělství projevila i v hospodářské politice státu, když tehdejší ministr zemědělství Hogan jasně deklaroval, že rozvoj Irska jako takového je téměř výhradně spojen s rozvojem jeho zemědělství (Kirby 2002: 15). V období konsolidace nového státu také přetrvávaly ekonomické vazby na Velkou Británii, přičemž mezi oběma zeměmi fungoval volný obchod. Situace se však zásadně změnila v roce 1932, kdy vládu sestavila protismělná opozice reprezentovaná politickou stranou Fianna Fáil, která prosazovala větší nezávislost na Velké Británii, což se v její hospodářské politice projevilo tendencí k ekonomickému protekcionismu. V Irsku byly v tomto duchu implementovány prvky hospodářské politiky *import substitution industrialisation* (ISI) s cílem omezit dopady hospodářské krize vybudováním a zefektivněním vlastního průmyslového sektoru v zájmu co možná největšího omezení dovozu. Období mezi lety 1932–1938 tak někdy bývá označováno jako *ekonomická válka* (Kennedy – Giblin – McHugh 1988: 33; Kirby 2002: 15). V oblasti zemědělství pak docházelo k větší diverzifikaci produkce například v podobě podpory výroby cukru a pěstování tabáku nebo mlékárenství, což mělo zlepšit postavení menších farem a zároveň posílit vazby mezi zemědělci a nově budovaným zpracovatelským průmyslem (Kirby 2002: 16).

Na počátku padesátých let dvacátého století irská ekonomika v důsledku zvolené strategie spíše stagnovala. V ekonomice státu se tak v této době projevila neefektivita výroby a omezená velikost domácího trhu v kombinaci s absencí podpory exportu. To vedlo k potřebě zásadního přehodnocení hospodářské politiky. Nově se měla ekonomika ve větší míře liberalizovat a orientovat se na moderní technologická odvětví průmyslu a finanční služby (Coakley 2010b: 43; Schmitt 2000: 784). Toho mělo být dosaženo pomocí systému daňových úlev pro firmy zaměřené na export, snahou o zisk investic zahraničních společností na irském území nebo omezení protekcionismu výměnou za přístup na zahraniční trhy. Jednou z kontroverzních politik prosazovaných na přelomu osmdesátých a devadesátých let majících podpořit zahraniční investice bylo i poskytování irských pasů osobám, které se zaváží investovat určitou finanční částku v některé z irských firem (Girvin 1999: 11). Z těchto možných strategií se patrně nejvíce v praxi projevila možnost zisku přímých zahraničních investic ze strany zahraničních firem. Od konce šedesátých let je tedy v Irsku patrný vzestup více specializovaných odvětví průmyslu jako například výroba strojů, zařízení a elektroniky, případně farmaceutický průmysl (Kirby 2002: 18). Zmíněná ekonomická opatření umožňovala Irsku částečně těžit z období ekonomického růstu po druhé světové válce. Do Irska byly

ve velké míře směřovány zahraniční investice, přičemž do osmdesátých let zahraniční firmy zejména z USA, Německa nebo Velké Británie zaměstnávaly přibližně jednu třetinu zaměstnanců v průmyslu a na exportu průmyslových výrobků se tyto firmy podílely až 70 %. Rozsáhlou transformací prošla i struktura ekonomických odvětví, zatímco v roce 1951 bylo v primárním sektoru zaměstnáno 41,5 % ekonomicky aktivní populace, v roce 1981 tento podíl poklesl na 17,4 % (Bew – Hazelkorn – Patterson 1989: 102–103).

Zjevný posun v charakteru ekonomiky měl určitý vliv i na společnost. Společně s růstem podílu obyvatel zaměstnaných v průmyslu a službách zaznamenal poměrně zásadní proměnu i primární sektor. Jak jsem již poznamenal výše, zemědělství tvořilo v Irsku hlavní způsob obživy, zaměstnávalo většinu populace, soustředilo se na menších rodinných farmách a bylo do jisté míry vnímáno jako specifický způsob života spojeného se systémem konzervativních hodnot. V průběhu ekonomické transformace sektor zemědělství prošel rozsáhlou modernizací. Rodinné farmy byly z větší části nahrazeny většími zemědělskými společnostmi a práce v zemědělství se stala daleko více zaměstnáním než způsobem života. Jedním z důsledků těchto změn bylo mimo jiné i to, že venkov ztrácel svoji ekonomickou funkci a zachována zůstala převážně funkce obytná (Coakley 2010b: 43).

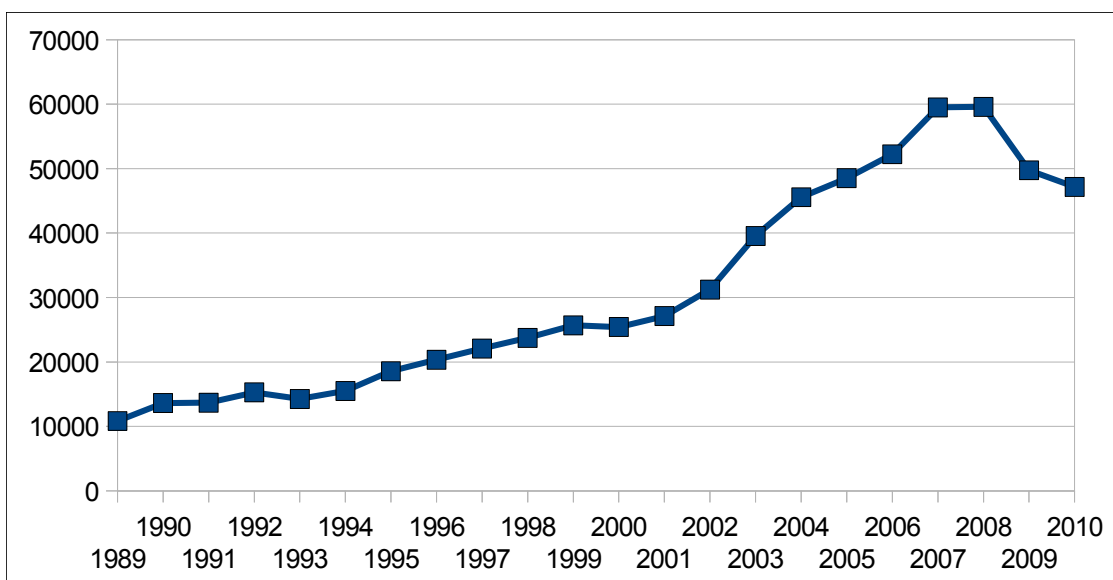
Nejvýraznější ekonomický růst Irsko zaznamenalo od počátku devadesátých let poté, co došlo k restrukturalizaci veřejných financí, snížení nezaměstnanosti a omezení inflace, která byla částečně způsobena deficitním financováním státních sociálních programů (Schmitt 2001: 784). Značným impulsem pro oživení irské ekonomiky byl bezesporu i zvýšený přísun finančních zdrojů poskytnutých Evropskou unií, vyjednaný tehdejšími předsedou vlády Albertem Reynoldsem. Vedle toho bylo dosaženo určitého kompromisu ve vztahu mezi vládou, zaměstnavateli a zaměstnanci, přičemž odbory přistoupily na nižší míru zvyšování mezd ve prospěch omezení daňové zátěže (Keogh 2005: 412). Výrazný posun ve výkonnosti ekonomiky mimo jiné dokazuje i značný růst HDP (viz Graf 1)¹⁶. Zatímco v roce 1989 činilo v Irsku HDP na hlavu 10 840 USD, již v roce 1996 překonalo hranici 20 000 USD. Ukazatel vykazuje vzestupnou tendenci až do roku 2008, kdy dosáhl hodnoty 59 573 USD. Dalším příznačným faktorem dokládajícím ekonomický růst země může být míra nezaměstnanosti. Ta například v roce 2002 dosahovala necelých 4 %, a ačkoliv v následujících letech mírně stoupala,

---

¹⁶ World DataBank (<http://databank.worldbank.org>, 16.2.2012).

stabilně se pohybovala kolem poloviny její průměrné hodnoty v rámci EU (Keogh 2005: 412). Irsko na přelomu tisíciletí lze tedy označit jako malou otevřenou ekonomiku, která dokázala výrazně profitovat z přímých zahraničních investic, a to zejména v oblasti informačních technologií, chemického a farmaceutického průmyslu. Růst zaznamenal také sektor služeb, kdy v Irsku byla často soustředěna regionální sídla nebo zákaznická centra nadnárodních obchodních a finančních společností. Příkladem mohou být firmy Dell Computers nebo Microsoft v oblasti IT, případně Pfizer, jako přední výrobce léčiv (Keogh 2005: 412).

Graf 1: HDP na hlavu (USD); Irsko 1989–2010

Zdroj: World DataBank¹⁷

Navzdory bezprecedentnímu ekonomickému rozvoji a s tím souvisejícímu nárůstu bohatství irské společnosti jako celku se však objevují i kritická hodnocení takto nastaveného směřování ekonomiky. Jak se například domnívá Denis O’Hearn (2003: 34): „[i]rský ekonomický růst byl v důsledku unikátního souboru (převážně exogenních) okolností soustředěn na masivní příliv poboček společností z USA, který nemůže být zopakován v jiných zemích a nejspíš nemůže být udržen v Irsku.¹⁸“ Dále autor poukazuje na skutečnost, že spojitost mezi ekonomickým růstem Irska a zvyšováním zaměstnanosti může být v mnoha ohledech zavádějící. Ekonomický růst byl podle něj

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Irish economic growth was due to a unique set of (mostly exogenous) circumstances, centred on a massive inflow of US corporate subsidiaries, which cannot be replicated in other countries and possibly cannot be sustained in Ireland.

v průběhu devadesátých let závislý především na průmyslové výrobě, zatímco největší množství nových pracovních míst bylo v daném období generováno v terciárním sektoru, a to převážně v pracovních pozicích spojených s nižší mzdou, dále také vzrostl počet zkrácených pracovních úvazků (O'Hearn 2003: 41–42). Kieran Allen (2003: 68–69) se pak staví kriticky k již zmiňovanému sociálnímu partnerství, když tvrdí, že daňové škrtky, na kterých bylo z velké části založeno, se ukázaly jako výhodnější spíše pro výše příjmové skupiny obyvatelstva a zároveň v důsledku nižších výběrů daní podle něj docházelo k omezování veřejných služeb zajišťovaných státem, jež byly zejména využívány níže příjmovými skupinami obyvatel. Příkladem je podle něj omezování státem hrazené zdravotní péče a s tím související tlak na zvýšení účasti občanů na soukromém zdravotním pojištění. Jako problematické vidí také zadlužení domácností, které v době ekonomického růstu doprovázeného snížením úrokových sazeb výrazně stoupl (Allen 2003: 66). V absolutních hodnotách vzrostlo dle dostupných dat zadlužení irských domácností mezi lety 2002 a 2008 ze 72 na 203 miliardy eur, ve stejném období tak vzrostl poměr mezi zadlužením domácností a jejich příjmy ze 111 % na 196 %¹⁹. Jedním z důsledků hospodářské krize po roce 2008 byl také nárůst nezaměstnanosti. Z dat statistického úřadu vyplývá, že v roce 2011 přesáhla míra nezaměstnanosti v Irsku 14 %²⁰.

Na základě uvedených zjištění lze konstatovat, že i další dvě konfliktní linie definované Rokkanem a Lipsetem se projeví v průběhu formování samostatného irského státu. Dostupná data dokládají proměnu charakteru ekonomiky z výrazného zaměření na agrární produkci v ekonomiku zaměřenou na výrobu a vývoz pokročilých technologií a soustavné zvyšování zaměstnanosti v sektoru služeb. S tím pak úzce souvisí společenské změny. Konfliktní linie v rámci společnosti se tak mohou projevit na ose město-venkov, kdy dříve klíčová ekonomická role venkova postupně ztrácela na významu ve prospěch průmyslových center, což s sebou přineslo i tlak na zachování jistých konzervativních hodnot a specifického způsobu života tradičního irského venkova. Stejně tak lze určitý konfliktní potenciál odhalit i v rovině vlastníci-pracující. Výrazný ekonomický růst charakteristický pro Irsko zhruba od druhé poloviny

---

19 Central Statistics Office Ireland. Institutional Sector Accounts Non-Financial and Financial 2010, s. 6 (<http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/economy/2010/isanonfinfin2010.pdf>, 21.2.2012).

20 Central Statistics Office Ireland. Principal Statistics (<http://cso.ie/en/statistics/labourmarket/principalstatistics/>, 23.3.2012).

devadesátých let bývá kritizován, zvláště levicovými autory, v tom smyslu, že zvolené politiky mající za cíl podpořit růst, byly nastaveny výrazně ve prospěch vyšších vrstev, případně zahraničních investorských firem, na úkor tvorby udržitelných pracovních míst a snižování společenských nerovností. Vývoj irské ekonomiky a společnosti, tak jak jsem se jej snažil popsat, může vzhledem k charakteru změn poskytnout podle mého názoru také vhodný případ pro ověření tezí Ronalda Ingleharta. Cílem následujících kapitol tedy bude analyzovat vztah popsaných společenských změn a stranického systému.

3.2 Relevantní politické strany

V této kapitole se zaměřím na popis jednotlivých aktérů stranického systému z hlediska jejich programatiky, kde budu především hledat spojitost mezi programovými tezemi jednotlivých politických stran. Dále se budu snažit zjistit, nakolik jednotlivé politické strany reformulují vlastní politické programy, a to například v závislosti na popsaných společenských změnách, případně zda jejich politické programy zůstávají neměnné. Jak jsem se snažil ukázat v teoretickém úvodu, při analýze vztahu mezi společností a politickými stranami je dále třeba do jisté míry zohlednit proměny organizační struktury politických stran, což dobře ilustruje například Kirchheimerova teorie *catch-all party*.

3.2.1 Fianna Fáil – The Republican Party

Politická strana *Fianna Fáil* zaujímá dlouhodobě v irském stranickém systému výsadní postavení. Toto lze dokumentovat mnoha fakty. Například tím, že od roku 1932, kdy FF poprvé sestavila vládu, se až do roku 1981 dostala do opozice pouze třikrát v letech 1948–1951, 1954–1957 a 1973–1977. Navíc až do roku 1989, kdy došlo k uzavření koalice s *Progressive Democrats*, byly všechny vlády FF jednobarevné (Coakley 2010a: 450). FF je v Irsku považována za politickou stranu s nejvyšším počtem členů, i když toto kritérium lze pokládat spíše za doprovodné, jelikož v důsledku nízké úrovně centralizace většiny politických stran jsou jimi deklarované hodnoty pouze orientační. FF měla na konci osmdesátých let 89 000 členů, v druhé polovině devadesátých let pak odhadovala 65 000 členů a v současnosti se její odhady pohybují kolem 50 000 členů. V interních stranických materiálech odhalených v roce 2004 se dokonce objevuje informace, že skutečný počet aktivních členů se pohybuje pouze mezi 15 000 a 20 000 (Murphy – Farrell 2008: 225; Weeks 2010: 154–155).

Z hlediska sebeidentifikace se FF neodvolává na žádnou konkrétní sociální skupinu a stylizuje se spíše do role národního hnutí²¹. Tomu do značné míry odpovídají i data průzkumů veřejného mínění kompletovaná od konce šedesátých let dvacátého století, z nichž vyplývá, že procentuální voličská podpora strany byla v rámci socioekonomických skupin poměrně rovnoměrně rozdělena, přičemž v dlouhodobé perspektivě byla FF mírně úspěšnější u skupiny malých farmářů (Coakley 2010a: 447). V minulosti pak strana zastávala ve stranickém systému pozici legální protismělní opozice, tudíž jejím hlavním cílem bylo získat nezávislost na Velké Británii. V ekonomické rovině byla politika strany vzhledem k její časté vládní účasti do značné míry shodná s ekonomickou politikou celého státu, jak již byla popsána výše. Zjednodušeně řečeno se pohybovala od snahy o vysokou ekonomickou soběstačnost podporovanou státním protekcionismem a určitými zásahy do ekonomiky k liberalizaci obchodu a vytváření otevřené ekonomiky založené na zásadách volného trhu. Na ose mezi pravicí a levicí se tak FF přesouvala spíše z pozice levého středu na pravý střed (Strmiska – Chytilík 2005: 85).

Ačkoliv to na první pohled nemusí být patrné, postavení FF ve stranickém systému doznalo během její existence výrazných změn. Vedle orientace ekonomické politiky a přijetí praxe koaličního vládnutí to byl zejména pokles voličské podpory během posledních parlamentních voleb, které proběhly v roce 2011 a v nichž strana získala pouze 17,4 % hlasů a 19 křesel, zatímco ve volbách v roce 2007 41,6 % a 77 křesel²². Toto volební selhání mělo pravděpodobně několik základních příčin. V dlouhodobé perspektivě lze odhalit víceméně kontinuální úbytek voličské základny. Jak například ukazuje R. Kenneth Carty (2008: 227–228), jedním z důvodů, proč si FF dokázala udržet poměrně vysoké procentuální volební zisky, bylo to, že strana volila vhodnou strategii nasazování svých kandidátů v těch volebních obvodech, kde byla předpokládána větší šance na zvolení, a tak částečně minimalizovala ztráty. Z krátkodobého hlediska může být příčinou poklesu FF reakce vlády pod jejím vedením na důsledky světové hospodářské krize, kdy problémy irské ekonomiky měly být částečně vyřešeny půjčkou z prostředků EU a IMF, prostřednictvím snižování státních výdajů a částečně i zvýšením daně z příjmu. Toto pak strana zopakovala i ve svém volebním programu před volbami v roce 2011, kde podporovala i rekapitalizaci

---

21 Ústava politické strany Fianna Fáil (<http://www.fiannafail.ie/content/pages/5097/>, 26.2.2012).

22 Volební výsledky v Irsku (<http://www.parties-and-elections.de/ireland.html>, 3.3.2012).

bankovního systému a zvýšení nepřímé daňové zátěže²³. Důležitost těchto témat částečně potvrzují i výsledky exit pollu, kdy 49 % dotazovaných uvedlo, že jejich volba byla ovlivněna tématy spojenými s ekonomikou, navíc 36 % dotázaných deklarovalo, že jejich volbu ovlivnilo zklamání z vlády, případně nespokojenost s ní²⁴.

3.2.2 Fine Gael

Politická strana *Fine Gael* byla založena v roce 1933 a navazovala na prosmluvní linii v irské politice. Vznikla sloučením tří politických stran, konkrétně *Cumann na nGaedheal*, *National Centre Party* a *National Guard* (Šlosarčík 2007: 147; Weeks 2010: 138). Dlouhodobě se jedná o hlavní opoziční stranu vůči FF, což lze dokumentovat například na volebních výsledcích, kdy FG od svého vzniku v roce 1933 až do roku 2007 získala ve všech volbách do *Dáilu* druhý největší podíl hlasů (Coakley 2010a: 439). Ke změně v tomto vzorci došlo až v roce 2011, kdy FG ve volbách zvítězila. Tento úspěch byl však již částečně předznamenán v roce 2009, když v komunálních a evropských volbách získala FG poprvé v historii více hlasů než FF (Weeks 2010: 147). FG několikrát ve své historii sestavila vládu, poprvé to bylo v letech 1948–1951. Všechny vlády, jichž se FG účastnila, byly zformovány jako koaliční (Coakley 2010a: 450).

Navzdory své původní prosmluvní orientaci a spíše umírněnému politickému stylu patří k nejvýraznějším politickým krokům FG vyhlášení Irské republiky a vystoupení země z Commonwealthu v roce 1949 (Šlosarčík 2007: 148). Od sedmdesátých let se pak strana profilovala jako hodnotově liberální, a to zejména v otázkách tradičně spjatých s vlivem církve na společnost. Oponovala například ústavnímu zakotvení zákazu potratů, snažila se o legalizaci rozvodů nebo usilovala o větší míru sekularizace státu (Šlosarčík 2007: 148). Ve volební kampani v roce 2011 FG zdůrazňovala nutnost obnovení jednání o podmínkách půjček od mezinárodních institucí, které strana považovala za nevýhodné. Dále byla proti zvyšování daní z příjmu i korporátních daní. V neposlední řadě také prosazovala výraznou restrukturalizaci bankovního systému²⁵. Data z exit pollu naznačují, že volební kampaň FG byla poměrně efektivní. To lze

23 Fianna Fáil Manifesto 2011, s. 6; 10 (<http://election.fiannafail.ie/page/-/images/Election%202011/FF-RealPlan-RealFuture.pdf>, 29.2.2012).

24 Lansdowne/RTÉ exit poll 2011, s. 26–27 (<http://www.rte.ie/news/election2011/election2011-exit-poll.pdf>, 29.2.2012).

25 Fine Gael Manifesto 2011, s. 5; 17 (<http://www.finegael2011.com/pdf/Fine%20Gael%20Manifesto%20low-res.pdf>, 29.2.2012).

dokumentovat na několika příkladech: 1) podíl voličů FG, kteří v průzkumu odpověděli, že v roce 2007 volili FF, dosáhl 42 %, 2) FG dokázala oslovit největší počet nerozhodnutých voličů v každé fázi volební kampaně, 3) 26 % voličů FF uvedlo, že prostřednictvím druhé preference volilo FG, což zahrnovalo druhý největší podíl hned po těch, kteří svoji preferenci nezměnili (27 %)²⁶.

3.2.3 Labour Party

Labour Party patří k nejstarším politickým organizacím v Irsku. Byla založena v roce 1912 jako politické křídlo odborových svazů (Weeks 2010: 143). Oproti evropským sociálnědemokratickým stranám je pro ni charakteristické poněkud rozdílné postavení v systému. Ačkoliv má potenciál stávat se součástí vládních koalic, který i využívá, netvoří ve stranickém systému jeden z hlavních pólů, její pozice se spíše, přes značné zjednodušení, blíží funkci pantové strany (Murphy – Farrell 2008: 217; Weeks 2010: 143). Tato situace má kořeny již ve vstupu FF do *Dáilu* ve třicátých letech, která převzala od LAB roli hlavní opoziční strany proti prosmluvní *Cumann na nGaedheal* (Šlosarčík 2007: 151). Voličská podpora strany vykazuje značnou proměnlivost. Například ve volbách do *Dáilu* roku 1933 strana obdržela pouze 5,7 % hlasů, v současnosti pak nejvyšších volebních výsledků LAB dosáhla v roce 1992 19,3 % a v roce 2011 19,4 % (Coakley 2010a: 439). V současné době LAB figuruje ve vládní koalici vedenou FG. Strana také v roce 1990 uspěla při zvolení jí navrhované prezidentské kandidátky Mary Robinsonové (Šlosarčík 2007: 151). I v současnosti je prezidentem Irské republiky kandidát LAB Michael D. Higgins.

Politický program ve velké míře odpovídá západoevropským politickým stranám sociální demokracie. Obecně tedy klade důraz na rovnost a rovnoměrné rozdělení bohatství, rovný přístup ke vzdělání a podobně²⁷. Strana také po vzoru britské *Labour Party* prodělala reformu dlouhodobého politického programu v návaznosti na politiku *New Labour*. To vedlo ve straně k rozkolu a založení radikálnější *Socialist Party* (Šlosarčík 2007: 151). Ve volebním programu 2011 LAB prosazovala obnovení jednání o půjčkách EU a IMF, navrhovala posílení daňové progresse pomocí zdanění osob s příjmem vyšším než 100 000 eur, vymezila se také proti FF, kterou obvinila z nedostatečného dohledu nad bankovním sektorem, kde je podle LAB třeba zavést

²⁶ Lansdowne/RTÉ exit poll 2011, s. 14; 20; 23 (<http://www.rte.ie/news/election2011/election2011-exit-poll.pdf>, 29.2.2012).

²⁷ Obecný politický program Labour Party (<http://www.labour.ie/principles/>, 1.3.2012).

vyšší míru regulace, v rovině hospodářství dále strana navrhovala zaměřit se na modernizaci země například prostřednictvím podpory ekologických technologií nebo budování vysokorychlostní internetové sítě²⁸.

3.2.4 Sinn Féin

Sinn Féin lze považovat za nejdéle působící politickou stranu v Irsku. Mnoho moderních irských politických stran vzniklo původně v důsledku četných štěpení a názorových rozporů právě ze SF (Maillot 2004: 1). Již od založení SF v roce 1905 je jejím hlavním cílem sjednocení ostrova a vytvoření plně nezávislé Irské republiky. Ideologicky vycházela především z myšlenky vybudování galské národní identity a výrazně levicového pohledu na uspořádání ekonomických vztahů ve společnosti (Cronin 2001: 175–176). SF prodělala štěpení v šedesátých letech dvacátého století, kdy se v jejích strukturách postupně vyhranily dva názorové proudy, oficiální a prozatímní. Oficiální proud, který se později transformoval ve *Workers' Party*, uvažoval o opuštění politiky pasivní rezistence a zahájení spolupráce se státními institucemi, zatímco zastánci prozatímního proudu usilovali o zachování pasivní rezistence a považovali ozbrojený boj za legitimní prostředek pro dosažení politických cílů (Maillot 2004: 15–16). *Prozatímní Sinn Féin* přistoupila na spolupráci v rámci irského parlamentu až v roce 1986. Od té doby je součástí irského stranického systému, ačkoliv téměř s nulovým koaličním potenciálem (Šlosarčík 2007: 154).

SF je radikální republikánská strana dlouhodobě usilující o vytvoření sjednoceného irského státu. Jedná se také o jedinou relevantní politickou stranu působící úspěšně v obou částech ostrova. Ekonomicky se pak strana profiluje jednoznačně levicově, přičemž navrhuje výraznější přerozdělování bohatství skrze zdanění a nástroje sociálního státu²⁹. V rámci volebního programu z roku 2011 pak SF navrhovala především zvýšení přímých daní, a to procentuálně i ve smyslu daňové progresse, včetně zavedení Tobinovy daně³⁰ z finančních transakcí. V reakci na bankovní krizi prosazovala znárodnění *Bank of Ireland* a *Anglo Irish Bank* a jejich následné sloučení.

---

28 Labour Party Manifesto 2011, s. 10; 15–16; 31

(http://www.labour.ie/download/pdf/labour_election_manifesto_2011.pdf, 1.3.2012).

29 Obecný politický program Sinn Féin (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 2.3.2012).

30 James Tobin, významný americký ekonom a držitel Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1981, publikoval v sedmdesátých letech návrh na zdanění finančních transakcí v rámci konverze jednotlivých světových měn v mezinárodním měřítku (Kaul – Grunberg – ul Haq 1996: 1–2).

V sociální oblasti se zaměřovala na téma rovného přístupu ke zdravotní péči a vzdělání. Půjčky EU a IMF strana interpretovala jako útok na suverenitu státu a faktickou transformaci dluhu bank na daňové poplatníky³¹.

3.2.5 Progressive Democrats

Politická strana *Progressive Democrats* vznikla v roce 1985 po rozkolu v rámci FF, kdy se její tehdejší předseda Charles Haughey postavil proti Anglo-irské dohodě, která měla řešit situaci v Severním Irsku. V reakci na tento postoj poslankyně *Dáilu* za FF Mary Harney podpořila přijetí této dohody ve spolupráci s poslanci vládní koalice FG a LAB. Následovalo pak její vyloučení ze strany, přičemž krátce poté založila společně s Desmondem O'Malley, dalším významným Haugheyho kritikem, PD. Ve volbách v roce 1987 strana získala 14 křesel v *Dáilu* a v následujících letech částečně redukovala možnost FF zopakovat volební úspěch FF z roku 1977 (Coakley 2010a: 450; Keogh 2005: 383–384). Jak se ukázalo v následujících volbách v roce 1989, přítomnost PD ve stranickém systému znamenala jeho zásadní proměnu, jelikož FF, preferující sestavování jednobarevných kabinetů, po těchto volbách přijala praxi vytváření koaličních vlád. Stejně tak již FG přestala být jediným možným koaličním partnerem menších stran usilujících o podíl na vládě (Girvin 1999: 3; Strmiska – Chytilík 2005: 83; Weeks 2010: 151).

V rámci pravolevého dělení je strana klasifikována jako ekonomicky liberální a vzhledem k ostatním irským politickým stranám je řazena nejvíce napravo (Benoit – Laver 2005: 95). Základními tezemi strany bylo zejména omezování výdajů ve veřejné sféře, minimální stát a všeobecně spíše snižování daňové zátěže (Garry – Mansergh 1999: 91–92). Strana se však po úspěšných volbách roku 1989 potýkala s úbytkem voličské podpory. Jak ukazují výzkumy voličského chování, jednou z příčin mohlo být, že PD nedosáhla zformování stabilního voličského jádra (Marsh – Sinnott 1999: 160; Marsh 2010: 170). Dalším problémem bylo, že se PD nedokázala výrazněji programově profilovat a odlišit se od etablovaných politických stran, což se ukázalo i v předvolební kampani 2007 (Collins – Butler 2008: 40). V roce 2009 pak strana definitivně ukončila svoji činnost³².

31 Sinn Féin Manifesto 2011, s. 3; 21–22; 29

(http://www.sinnfein.ie/files/2011/SF_GeneralElectionManifesto2011.pdf, 4.3.2012).

32 Volební výsledky v Irsku (<http://www.parties-and-elections.de/ireland.html>, 3.3.2012).

3.2.6 Ostatní

Přechodně dosáhla relevance v irském stranickém systému i některá menší politická uskupení. Ve čtyřicátých a padesátých letech se společně s FG a LAB na vládní koalici podílely strany *Clann na Poblachta* (1948–1951) hájící principy republikánství a *Clann na Talmhan* (1948–1951 a 1954–1957), která se prezentovala jako strana drobných farmářů (Coakley 2010a: 450; Šlosarčík 2007: 156–157).

Ačkoliv v systému politické strany vystupující otevřeně jako levicové zastávají velmi slabé postavení, některé z nich jsou schopny v omezené míře získat parlamentní zastoupení. Patrně nejúspěšnější v tomto ohledu byla strana *Democratic Left*, která byla v letech 1994–1997 součástí vládní koalice FG a LAB (Coakley 2010a: 450). Po volbách 2011 pak v *Dáilu* zasedly i dvě krajně levicové formace: *Socialist Party* a *People Before Profit Alliance*. *Socialist Party*³³ si klade za cíl stát se novou masovou stranou hájící zájmy dělnické třídy a vybudování socialistické společnosti v globálním měřítku (Šlosarčík 2007: 157). PBP se pak prezentuje spíše jako méně formální sdružení mnoha menších subjektů usilující o větší míru zapojení občanů do procesu rozhodování, ochranu životního prostředí nebo snižování ekonomických nerovností ve společnosti³⁴. Obě uvedené strany také deklarují jako svůj cíl vytvoření sjednoceného irského státu.

Od roku 1987 měla až do posledních voleb zastoupení v parlamentu také *Green Party*. Strana se profilovala poměrně euroskepticky, postavila se například proti ratifikaci smlouvy z Nice. Straně byl také přisuzován nízký koaliční potenciál, nicméně od roku 2007 byla součástí koaliční vlády společně s FF a PD (Šlosarčík 2007: 155). Z ideologického hlediska se GP výrazněji neliší od podobných politických stran působících v Evropě, přičemž akcentuje například témata udržitelného rozvoje, odpovědného nakládání se zdroji, přenesení procesu rozhodování na nižší úroveň a podobně.

3.3 Irský stranický systém z pohledu teorie konfliktních linií

Dosud jsem se v textu zabýval v zásadě dvěma otázkami, a to podobou irské společnosti a podobou irského stranického systému. Cílem této kapitoly je analyzovat vztahy mezi těmito dvěma veličinami, přesněji, zda konfliktní linie existující v rámci společnosti

33 Obecný politický program Socialist Party (<http://www.socialistparty.net/home/about-us>, 3.3.2012).

34 Obecný politický program People Before Profit Alliance (<http://www.peoplebeforeprofit.ie/about>, 3.3.2012).

ovlivňují jednotlivé aktéry stranického systému i stranický systém samotný. Stejně tak se budu snažit ověřit klíčové teze autorů citovaných v teoretickém úvodu. Již jsem uvedl, že z hlediska společenského vývoje Irsko do značné míry odpovídá schématu navrženému Rokkanem a Lipsetem a v mnoha ohledech Inglehartem. Na druhou stranu, pakliže odhlédneme od situace po roce 2011, stranický systém vykazuje vysokou míru podobnosti se stavem ve třicátých letech dvacátého století. Již tento fakt napovídá, že se nejedná o přímý vztah, kde by stratifikace společnosti tvořila nezávislou proměnnou a například formát stranického systému proměnnou závislou. To však ještě samo o sobě neznamená, že by teorie konfliktních linií mohla být na základě tohoto tvrzení označena jako neplatná. Je třeba připomenout, že Lipset a Rokkan (2009: 112) jsou si plně vědomi toho, že existuje mnoho faktorů ovlivňujících podobu politického vyjádření konfliktních linií v politice, přičemž zmiňují například organizační strukturu jednotlivých stran, jejich volební strategie a podobně.

Ivo Šlosarčík (2007: 135–136) definuje tři základní charakteristiky irského stranického systému jako převahu pravicových a středopravicových stran, absenci tradiční křesťansko-demokratické strany a specifické vztahy politických stran vůči Severnímu Irsku. Pakliže tyto argumenty posuneme do obecné roviny, můžeme je interpretovat jako vyjádření konfliktních linií vlastníci-pracující, církev-stát a centrum-periferie. V rámci zvoleného případu by však přiřazení jednotlivých politických stran pouze krajním pólům jednotlivých konfliktních linií bylo značně nepřesné a zjednodušující. Zdá se, že mnohem přesnější interpretace může být dosaženo přijetím Lijphartova paradigmatu ideologických dimenzí. Pojetí dimenzí totiž, jak se domnívám, lépe než konfliktní přístup vysvětluje podstatu fungování irského stranického systému. Jak jsem se již snažil naznačit výše, irské politické strany nelze v mnoha ohledech klasifikovat jako ideální typy, jelikož jejich působení v systému často probíhá v několika dimenzích současně, s různou mírou intenzity a v čase se proměňuje. Totéž se následně projevuje i ve změnách na systémové úrovni. Dále budu postupovat tak, že časově vymezím jednotlivá období, kdy došlo ke změnám v mechanismu stranického systému, a v rámci nich pomocí typologie ideologických dimenzí podle Lijpharta provedu klasifikaci těchto dimenzí podle důležitosti (viz Tabulku 2). Za výhodu takového postupu považuji možnost zohlednit intenzitu výskytu jednotlivých ideologických dimenzí, což může přinést přesnější představu o ideologických aspektech fungování systému než samotné konstatování, zda se v systému určitá ideologická dimenze vyskytuje. Nevýhodou je

naopak výrazně omezená dostupnost vzájemně porovnatelných dat například v oblasti výzkumu volebních kampaní a volebního chování, proto hodnocení raných fází vývoje stranického systému vychází ve větší míře ze zprostředkovaných poznatků.

Jako první období lze identifikovat fázi konsolidace politického systému mezi lety 1922 a 1927. Jelikož se stranický systém teprve nově formoval, lze předpokládat, že sebeidentifikace jednotlivých politických stran nejpřesněji odrážela segmentaci a konfliktní potenciál ve společnosti, tedy že otázka pohledu na irský nacionalismus v daném období měla zásadní vliv na podobu stranického systému. V této době byla hlavní otázkou politické soutěže v Irsku samotná legitimita politického systému ustaveného na základě Anglo-irské smlouvy. Stranický systém tak v sobě do značné míry odrážel rozdělení společnosti v občanské válce, tedy na prosmluvní a protismluvní strany. Z toho dále vyplývá, že vedle dimenze podpory režimu byla v nově se ustavujícím politickém prostoru otázkou vyjasnění vztahů k Velké Británii. Všeobecně se na této dimenzi projevovala snaha o získání plné nezávislosti Irska, přičemž se politické strany vzájemně odlišovaly hlavně mírou radikality jejich požadavků. I když dimenze socioekonomická a urbánně-rurální jistě také hrály určitou roli, v daném období byly spíše upozaděny na úkor dvou předcházejících kategorií.

Určitou změnu systém zaznamenal po roce 1927 se vznikem FF jako politické strany zastávající protismluvní pozici, která je zároveň ochotna participovat na práci parlamentu. To znamená, že ačkoliv vysokou důležitost si nadále zachovává pozice Irska ve vztahu k Velké Británii, hlavní politické póly jsou již zakotveny v politickém systému a klesá význam antisystémových stran. S rostoucí stabilitou systému se do popředí dostávají ekonomická témata. Tento posun se patrně nejvýrazněji projevuje od třicátých let, kdy vláda FF začala v zájmu posílení ekonomické nezávislosti Irska na Velké Británii zavádět do hospodářství státu prvky protekcionismu, přičemž největší důraz kladla na diverzifikaci zemědělské produkce. Zemědělství navíc v té době zaměstnávalo více než polovinu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Ve stranickém systému se tedy projevuje dimenze urbánně-rurální, ať už je to dáno hospodářskou politikou FF nebo přítomností menších stran hájících zájmy farmářů v parlamentu.

Další posun ve fungování stranického systému můžeme pozorovat na konci čtyřicátých let v souvislosti s definitivním vystoupením Irska z Commonwealthu a vyhlášením Irské republiky. Tuto změnu dokládá i skutečnost, že k vyhlášení republiky přistoupila právě koaliční vláda vedená FG, tedy politickou stranou navazující na prosmluvní proud

v irské politice. Od padesátých let pak výrazně roste význam socioekonomické dimenze, jelikož v důsledku zvolené hospodářské politiky procházela ekonomika země obdobím stagnace. Nově se tedy v politickém diskurzu prosadila otázka ekonomické transformace. V roce 1958 pak vláda FF přijala takzvaný Program pro ekonomickou expansi, v němž deklarovala přijetí takových opatření, která povedou k vytvoření otevřenější ekonomiky (Coakley 2010c: 26). Relevanci si dále zachovává i urbánně-rurální dimenze, nicméně vliv politických stran hájících explicitně zájmy farmářů postupně klesá.

Od počátku šedesátých let se začíná, jak jsem již ukázal výše, charakter irské společnosti výrazně měnit. Změny jsou patrné i na úrovni stranické politiky. Roku 1965 je například vládou FF podepsána smlouva o vytvoření Anglo-irské zóny volného obchodu (Kennedy – Giblin 1988: 67), což de facto naznačuje překonání prosmluvní a protismluvní logiky hlavního proudu irské politické soutěže. Na druhou stranu kulturně-etnická dimenze částečně v systému přetrvala vzhledem ke zhoršující se bezpečnostní situaci v Severním Irsku. Postoj FF však byl takový, že je třeba nejprve zlepšit sociální a ekonomické podmínky v rámci Irské republiky, což může v budoucnu přinést zájem obyvatel Severního Irska (včetně protestantů) o teritoriální sjednocení (Bew – Hazelkorn – Patterson 1989: 98). Součástí veřejné debaty se v daném období stává i zapojení Irské republiky do evropského integračního procesu. Do jisté míry tak nabyla na významu dimenze zahraniční politiky. Na druhou stranu v této debatě to byly především ekonomické argumenty, které nakonec převládly. Jak uvádějí například Laffan a Tonra (2010: 420), irské členství bylo podporováno stranami FF i FG, proti se naopak postavila LAB, SF a také značná část odborového hnutí. Jak se budu snažit ukázat níže, otázka směřování evropské integrace ve smyslu zahraniční se do popředí stranické politiky dostala mnohem výrazněji až v souvislosti s událostmi po roce 2008. V sedmdesátých a osmdesátých letech se začala prosazovat nová témata spojená zejména s pokusy o přehodnocení vztahu mezi církví a státem. V čele těchto snah stála FG, která v tomto období figurovala ve dvou koaličních vládách. Hlavní postavou symbolizující změny v FG a její posun směrem k ekonomickému i hodnotovému liberalismu byl její tehdejší předseda Garret FitzGerald. Dopad náboženské dimenze ve stranickém systému byl však značně redukován pro zvolené směřování strany

nepříznivými výsledky referend řešících otázku rozvodů a umělého přerušování těhotenství (Šlosarčík 2007: 147–148). Zde se tedy irská společnost projevila jako hodnotově konzervativní.

Mechanismus stranického systému prošel patrně největší proměnou v devadesátých letech, kdy FF byla nucena přijmout strategii utváření koaličních vlád. Tento fakt následně způsobil, že v rámci stranického systému docházelo ke střídání různých koaličních vzorců a systém se stal daleko méně předvídatelným (Strmiska – Chytilík 2005: 84). Z hlediska ideologických dimenzí stranickému systému stále dominovala témata socioekonomická spojená například s otázkou udržitelnosti tempa ekonomického růstu. Jak ukazují Benoit a Laver (2005: 95), obě hlavní politické strany FF a FG se na přelomu století v ekonomických otázkách profilují jako pravicové. Ačkoliv kulturně-etnická dimenze stranické politiky v systému bezesporu i nadále přetrvávala, její význam vykazoval v daném období vzhledem k důležitosti jiných ideologických dimenzí spíše sestupnou tendenci. Již v roce 1993, v době působení vládní koalice FF a LAB, došlo k zahájení jednání o řešení konfliktu na území Severního Irsku. Jak uvádí Girvin (1999: 10), tento historický průlom byl většinou proudů v nacionalistickém hnutí podporován. Výrazně proti vyjednávání se však postavily IRA a SF. Popularita vlády v souvislosti s pokračováním mírového procesu postupně klesala. Paradoxně však hlavním důvodem nebyla možnost setrvání Severního Irsku pod britskou správou, ale naopak neschopnost vlády přimět militantní nacionalisty k ukončení násilností. K vyhlášení klidu zbraní došlo ze strany IRA až v srpnu 1994. Mírový proces pak vyvrcholil v roce 1998 podepsáním Velkopáteční dohody. Lze se tedy přiklonit k názoru, že hlavním cílem středního proudu irské politiky bylo uklidnění situace a nalezení mírového řešení. Spory mezi FF a FG ohledně dostatečného vyjádření podpory severoirským nacionalistům tak podle mého názoru vyjadřují mnohem více nutnost vzájemného odlišení se obou politických stran v rovině symbolické, než faktické odlišnosti jejich politických cílů. Zároveň ve společnosti začínají být více akcentována témata spojená s kvalitou života a životního prostředí. Na základě analýzy exit pollů Michael Marsh (2008: 111) předkládá statistiku, z níž vyplývá, že v letech 2002 a 2007 volební chování nejvíce ovlivnila témata kvality zdravotní péče, kriminality a řízení ekonomiky (v tomto pořadí). 8 % dotázaných v roce 2002, respektive 13 % v roce 2007, pak uvedlo životní prostředí jako jedno z témat

ovlivňujících jejich volební rozhodování. Ve stranickém systému se též etablovala GP, která se v roce 2007 stala dokonce součástí vládní koalice FF a PD. Zdálo se tak, že roste význam postmateriální ideologické dimenze.

I když na základě jednoho volebního období nelze tvořit z hlediska stranického systému konkrétní závěry, tento trend se s počátkem světové hospodářské krize spíše nepotvrdil. V rámci kampaně před volbami v roce 2011 již ekonomická témata jasně převládala. Pro tyto volby lze dále považovat za charakteristické poměrně vysoké množství protestních hlasů, z čehož vedle hlavní opoziční strany FG dokázaly těžit i strany antisystémové. Posílena byla zvláště dimenze zahraniční politiky v kontextu přijetí, modifikace, případně odmítnutí finanční pomoci ze strany EU a IMF.

Tabulka 2: Hlavní ideologické dimenze zastoupené v irském stranickém systému

Období	Ideologická dimenze						
	Socioekonomická	Náboženská	Kulturně-etnická	Urbánně-rurální	Postmaterialismus	Podpora režimu	Zahraniční politika
1922-1927	3		2			1	
1928-1948	2		1	3			
1949-1961	1		2	3			
1962-1988	1	3	2				
1989-2010	1	3			2		
2011-2012	1					3	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Poznámka: Číselná hodnota vyjadřuje intenzitu, s jakou se ideologická dimenze vyskytuje v irském stranickém systému v daném období. Stoupající číselná hodnota označuje klesající intenzitu ideologické dimenze.

4 Závěr

Cílem práce bylo zhodnotit možnosti aplikace teorie konfliktních linií na případ stranického systému Irské republiky. Je třeba zdůraznit, že v rámci teorie konfliktních linií existuje poměrně široké spektrum přístupů a neexistuje jednoznačný názor nebo postup pro interpretaci transformace společenských konfliktů do podoby stranického systému. Jelikož výzkumy zabývající se vývojem politického stranictví spíše naznačují oslabení vazeb mezi elektorátem a politickými stranami, rozhodl jsem se využít přístup Arenda Lijpharta. Ten navazuje na předešlý výzkum a vychází ze známých kategorií konfliktních linií, ale staví do popředí spíše ideologické aspekty politiky reprezentované jednotlivými politickými stranami v systému.

Analýzu samotného případu jsem pak rozdělil na tři části. V první části jsem se zabýval vývojem irské společnosti, přičemž jsem se primárně soustředil na pojmenování možných zdrojů společenských konfliktů. Dospěl jsem k názoru, že tyto potenciální konflikty do značné míry odpovídají klasickému schématu navrženému Rokkanem a Lipsetem. Vedle otázky irského nacionalismu se jako konfliktní jevila témata podoby a udržitelnosti ekonomického rozvoje, vztahu mezi státem a církví i vztahu mezi městem a venkovem. Stejně tak se zdálo, že bezprecedentní ekonomický rozvoj probíhající v Irsku přibližně od poloviny devadesátých let dvacátého století může vytvořit prostředí pro růst nového typu konfliktu mezi materialismem a postmaterialismem, jak předkládá Ronald Inglehart.

Druhá část měla za cíl popsat formát irského stranického systému. Zde jsem se tedy zaměřil na jednotlivé relevantní politické strany a na historické okolnosti jejich vzniku, jejich ideologické zázemí i na roli, jakou v systému zastávají. Z dlouhodobého hlediska lze za dva hlavní póly v systému pokládat dvě největší politické strany FF a FG, které obě vznikly v důsledku rozdělení společnosti vycházející z občanské války reprezentující rozdílnou míru radikality v rámci nacionalistického hnutí. Ačkoliv dlouhou tradici má v irském prostředí i sociálnědemokratická politika představovaná především LAB, její postavení je poněkud odlišné od podobných stran působících v západní Evropě. LAB tak většinou zaujímá roli koaličního partnera výše zmíněných politických stran. Spíše antisystémový prvek stranického systému představuje nacionalistická strana SF.

Ve třetí části jsem se věnoval aplikaci teorie konfliktních linií ve smyslu ideologických dimenzí. Jelikož jsem si jako jeden z hlavních cílů práce stanovil vytvoření analýzy, která by umožňovala zohlednit vývoj systému, definoval jsem tři základní proměnné: 1) čas, 2) ideologická dimenze a 3) intenzita zastoupení konkrétní ideologické dimenze v rámci stranického systému. Na základě toho jsem pak vymezil pět vývojových období, kdy podle mého názoru stranický systém prošel určitou změnou, a v rámci těchto období jsem se pokusil zohlednit, zda a jak se proměnila konfigurace ideologických dimenzí vzhledem ke stranickému systému. Pro doplnění jsem do svých závěrů jako šesté období zařadil i situaci po posledních volbách do *Dáilu*, které proběhly v roce 2011. Na základě zvoleného postupu jsem dospěl k názoru, že ačkoliv dvě dlouhodobě nejsilnější politické strany odvozují svoji identitu od konfliktů v nacionalistickém hnutí v první polovině dvacátého století, těžiště jejich politiky se přesunulo spíše do socioekonomické sféry, přičemž jejich ekonomické politiky se v průběhu času značně měnily. Jádrem soutěže politických stran se tak podle mého názoru spíše přesunulo z dimenze kulturně-etnické na dimenzi socioekonomickou. Od poloviny devadesátých let se částečně etablovala dimenze postmaterialismu, nikdy se však nestala hlavním těžištěm konfliktu ani z hlediska společnosti, ani z hlediska stranického systému. Spíše se naopak ukazuje, že v případě ekonomických problémů je tato dimenze minimalizována.

Zbývá zodpovědět otázku, zda lze na základě teorie konfliktních linií označit irský případ jako svého druhu unikátní. V tomto ohledu se jako unikátní může jevit, že hlavní politické strany neodvozují svoji identitu od konfliktu ohledně socioekonomických témat. Výše jsem citoval analýzy, které v současné době řadí strany FF a FG na pravý střed politického spektra. To by pak mohlo znamenat, že stranický systém stále odráží konflikt kolem povahy irského nacionalismu přetrvávající z dob boje za nezávislost a občanské války. Při bližším pohledu se však zdá, že spolu s tím, jak se vyjasňovala situace ve vztazích mezi Irskou republikou a Velkou Británií, se politické strany daleko více vymezovaly v ekonomické oblasti. Identita odvozená od pohledu na nacionalismus navíc těmto politickým stranám umožňovala poměrně pružně měnit ekonomickou politiku. De facto tak přijaly model *catch-all party* a svoji programatiku byly schopny přizpůsobovat momentálním společenským poměrům. Unikátnost irského stranického systému tak spočívá zejména v rozdílné sebeidentifikaci největších politických stran.

Na druhou stranu v Irsku proběhly během dvacátého století velmi podobné debaty o řešení politických otázek, jak tomu bylo obvyklé v jiných západoevropských demokraciích.

5 Seznam pramenů a literatury

5.1 Seznam literatury

- Allen, Kieran (2003). Neither Boston nor Berlin: class polarisation and neoliberalism in the Irish Republic. In: Coulter, Colin – Coleman, Steve [eds.], *The End of Irish History? Critical Reflections on the Celtic Tiger* (Manchester: Manchester University Press), 56–73.
- Benoit, Kenneth – Laver Michael (2005). Mapping the Irish Policy Space: Voter and Party Spaces in Preferential Elections. *The Economic and Social Review*. 2/2005, 83–107.
- Bew, Paul – Hazelkorn, Ellen – Patterson, Henry (1989). *The Dynamics of Irish Politics* (London: Lawrence & Wishart).
- Carty, R. Kenneth (2008). Fianna Fáil and Irish party competition. In: Gallagher, Michael – Marsh, Michael [eds.], *How Ireland Voted 2007: The Full Story of Ireland's General Election* (Basingstoke: Palgrave Macmillan), 218–231.
- Coakley, John (2010a). Appendices. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 434–470.
- Coakley, John (2010b). Society and political culture. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 37–71.
- Coakley, John (2010c). The foundations of statehood. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 3–36.
- Collins, Neil – Butler, Patrick (2008). Campaign Strategies and Political Marketing. In: Gallagher, Michael – Marsh, Michael [eds.], *How Ireland Voted 2007: The Full Story of Ireland's General Election* (Basingstoke: Palgrave Macmillan), 33–47.
- Cronin, Mike (2001). *A History of Ireland* (Basingstoke: Palgrave).
- Fiala, Petr – Strmiska, Maxmilián (1998). *Teorie politických stran* (Brno: Barrister & Principal).
- Finnegan, Richard B. – McCarron, Edward T. (2000). *Ireland: Historical Echoes, Contemporary Politics* (Boulder: Westview Press).

- Garry, John – Mansergh Lucy (1999). Party Manifestos. In: Marsh, Michael – Mitchell, Paul [eds.], *How Ireland Voted 1997* (Boulder, Westview Press), 82–106.
- Girvin, Brian (1996). Church, State and the Irish Constitution: The Secularisation of Irish Politics? *Parliamentary Affairs*. 4/1996, 599–615.
- Girvin, Brian (1999). Political Competition, 1992–1997 In: Marsh, Michael – Mitchell, Paul [eds.], *How Ireland Voted 1997* (Boulder: Westview Press), 3–28.
- Inglehart, Ronald (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies* (Princeton: Princeton University Press).
- Inglehart, Ronald (2009a). From Class-Based to Value-Based Politics. In: Mair, Peter [ed.], *The West European Party System* (New York: Oxford University Press), 266–282.
- Inglehart, Ronald (2009b). The Nature of Value Change. In: Mair, Peter [ed.], *The West European Party System* (New York: Oxford University Press), 247–252.
- Kaul, Inge – Grunberg, Isabelle – ul Haq, Mahbub (1996). Overview. In: ul Haq, Mahbub – Kaul, Inge – Grunberg, Isabelle [eds.], *The Tobin Tax: Coping with Financial Volatility* (New York: Oxford University Press), 1–11.
- Kennedy, Kieran A. – Giblin, Thomas – McHugh, Deirdre (1988). *The Economic Development of Ireland in the Twentieth Century* (London: Routledge).
- Keogh, Dermot (2005). *Twentieth-Century Ireland: Revolution and State Building* (Dublin: Gill & Macmillan).
- Kirby, Peadar (2002). *The Celtic Tiger in Distress: Growth with Inequality in Ireland* (New York: Palgrave).
- Kirchheimer, Otto (2009). The Catch-all Party, In: Mair, Peter [ed.], *The West European Party System* (New York: Oxford University Press), 50–60.
- Kopeček, Lubomír (2005). Konfliktní linie v Evropě, jejich charakter, struktura a význam pro stranickou soutěž. In: Strmiska, Maxmilián a kol., *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů* (Praha: Portál), 19–30.
- Laffan, Brigid – Tonra, Ben (2010). Europe and international dimension. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 407–433.

- Laffen, Michael (1999). *The Resurrection of Ireland: The Sinn Fein Party, 1916–1923* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lijphart, Arend (1981). Political Parties: Ideologies and Programs. In: Butler, David – Penniman, Howard R. – Ranney, Austin [eds.], *Democracy at the Polls: A comparative Study of Competitive National Elections* (Washington, DC.: American Enterprise Institute for Public Policy Research), 26–50.
- Lipset, Seymour Martin (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics* (Garden City: Doubleday).
- Lipset, Seymour Martin – Rokkan Stein (2009). Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments. In: Mair, Peter [ed.], *The West European Party System* (New York: Oxford University Press), 91–138.
- Maillot, Agnès (2004). *New Sinn Féin: Irish Republicanism in the Twenty-First Century* (New York: Routledge).
- Mair, Peter (1976). The Autonomy of the Political: The Development of the Irish Party System. *Comparative Politics*. 4/1979, 445–465.
- Mair, Peter (1998). *Party System Change: Approaches and Interpretations* (New York: Oxford University Press).
- Marsh, Michael (2008). Explanations for Party Choice. In: Gallagher, Michael – Marsh, Michael [eds.], *How Ireland Voted 2007: The Full Story of Ireland's General Election* (Basingstoke: Palgrave Macmillan), 105–131.
- Marsh, Michael (2010). Voting behaviour. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 168–197.
- Marsh, Michael – Sinnott, Richard (1999). The Behaviour of the Irish Voter. In: Marsh, Michael – Mitchell, Paul [eds.], *How Ireland Voted 1997* (Boulder: Westview Press), 151–180.
- Murphy, Ronan - Farrell, David (2008). Party Politics in Ireland. Regularizing a Volatile System. In: Webb, Paul – Farrell, David – Holliday, Ian [eds.], *Political Parties in Advanced Industrial Democracies* (New York: Oxford University Press), 217–247.

- O'Hearn, Denis (2003). Macroeconomic policy in the Celtic Tiger: a critical reassessment. In: Coulter, Colin – Coleman, Steve [eds.], *The End of Irish History? Critical Reflections on the Celtic Tiger* (Manchester: Manchester University Press), 34–55.
- Rokkan, Stein (1999). Party Systems and the Model of Europe. In: Flora, Peter – Kuhnle, Stein – Urwin, Derek [eds.], *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe: The Theory of Stein Rokkan* (Oxford: Oxford University Press), 320–340.
- Römmele, Andrea (1999). Cleavage Structures and Party Systems in East and Central Europe. In: Lawson, Kay – Römmele, Andrea – Georgi Karasimeonov [eds.], *Cleavages, Parties, and Voters: Studies from Bulgaria, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Romania* (Westport: Praeger), 3–17.
- Sartori, Giovanni (2005). *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis* (Colchester: ECPR).
- Sartori, Giovanni (2009). The Sociology of Parties: A Critical Review. In: Mair, Peter [ed.], *The West European Party System* (New York: Oxford University Press), 150–182.
- Schmitt, David E. (2000). Internalization and Patterns of Political Change in Ireland. *Policy Studies Journal*. 4/2000, 748
(<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=5001203955#>, 11.3.2012).
- Strmiska, Maxmilián – Chytilík, Roman (2005). Irsko. In: Strmiska, Maxmilián a kol., *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů* (Praha: Portál), 75–88.
- Šlosarčík, Ivo (2007). *Politický systém Irska* (Praha: Sociologické nakladatelství).
- Weeks, Liam (2010). Parties and the party system. In: Coakley, John – Gallagher, Michael [eds.], *Politics in the Republic of Ireland - 5th ed.* (London: Routledge), 137–167.

5.2 Seznam pramenů

Central Statistics Office Ireland. Institutional Sector Accounts Non-Financial and Financial 2010

(http://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/economy/2010/isano_nfinfin2010.pdf, 21.2.2012).

Central Statistics Office Ireland. Principal Statistics

(<http://cso.ie/en/statistics/labourmarket/principalstatistics/>, 23.3.2012).

Department of the Environment. Community and Local Government. Referendum Results 1937–2011

(<http://www.environ.ie/en/LocalGovernment/Voting/Referenda/PublicationsDocuments/FileDownload,1894,en.pdf>, 30.1.2012).

Fianna Fáil Manifesto 2011

(<http://election.fiannafail.ie/page/-/images/Election%202011/FF-RealPlan-RealFuture.pdf>, 29.2.2012).

Fine Gael Manifesto 2011

(<http://www.finegael2011.com/pdf/Fine%20Gael%20Manifesto%20low-res.pdf>, 29.2.2012).

Labour Party Manifesto 2011

(http://www.labour.ie/download/pdf/labour_election_manifesto_2011.pdf, 1.3.2012).

Lansdowne/RTÉ exit poll 2011

(<http://www.rte.ie/news/election2011/election2011-exit-poll.pdf>, 29.2.2012).

Obecný politický program Labour Party (<http://www.labour.ie/principles/>, 1.3.2012).

Obecný politický program People Before Profit Alliance

(<http://www.peoplebeforeprofit.ie/about>, 3.3.2012).

Obecný politický program Sinn Féin (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 2.3.2012).

Obecný politický program Socialist Party (<http://www.socialistparty.net/home/about-us>, 3.3.2012).

Sinn Féin Manifesto 2011

(http://www.sinnfein.ie/files/2011/SF_GeneralElectionManifesto2011.pdf, 4.3.2012).

Ústava politické strany Fianna Fáil (<http://www.fiannafail.ie/content/pages/5097/>, 26.2.2012).

Volební výsledky v Irsku (<http://www.parties-and-elections.de/ireland.html>, 3.3.2012).

World DataBank (<http://databank.worldbank.org>, 16.2.2012).

6 Resumé

Irish party system is widely considered as a case *sui generis* in contemporary comparative political science. Using theoretical concept of cleavages the article tries to examine certain problematic points of this presumptions. The text is divided into three parts. In the first part it provides an introduction to the development of cleavages theory. In the second part it focuses on structural changes experienced by Irish society during the twentieth and the twenty-first century in the context of socio-economic, centre-periphery, church-state and rural-urban cleavages. Finally, in the third part it describes relevant political parties in terms of their historical development, self-identification and policy. Basic framework for the analysis is derived from categories of *ideological dimensions* suggested by Arend Lijphart, who describes mutual relations between political parties and social strata of whose the political parties declare to be the representatives. As the article argues, for better understanding, the Irish party system should be rather described as a dynamic and unfinished process than some kind of given state which could be categorized as a whole. Hence two other variables *time* and *intensity* of presence of certain ideological dimension are added to the analytical framework. Considering this, the article is concluded by the claim that phenomenon of „Irish uniqueness“ is far more associated with different self-identification of the main political parties in the party system than by consequence of society stratification which would be different from societies in advanced industrial democracies.